

Redaktørens mening

Rettsoppgjør for oldinger

Det er med blandede følelser man ser oldinger trukket for retten for gamle synder. På den ene siden er det en stor tilfredsstillelse å se at det går en Nemesis igjennom livet. Det er vanskelig helt å undertrykke en følelse av søt hevne. Knut Hamsun ble engang spurt om hva han betraktet som det største i livet, og han svarte: Kanskje rettferdighet. Men man skal være meget skarp-sindig for å skille mellom gleden ved at rettferdigheten skjer fyldest og hevneens urinstinkter.

Frykt ikke avsvidde byer
de reiser seg nok etter evne,
men frykt for de avsvidde hjerter
som bare har kraft til å hevne.

Det skrev Nordahl Grieg i november 1941, og selv om det er gått bedre enn han må ha fryktet, kjenner vi ennå ikke de mer langsiktige konsekvenser av hevne-gang gjennom historien. Det er heller ikke alltid lett å avsløre dens ansikt fordi den opptrer i alle slags forklædninger.

Vi vet ikke hvordan ettertiden vil se på rettsoppgjøret etter den annen verdenskrig. Det som nå begynner å komme for dagen er et mer nyansert bilde enn det som hittil har vært det vanlige. Det viser at krigen hadde medført en moralsk avstumpning som kom til uttrykk i «heltmodig» avklipping av tyskerjentenes hår og råskap mot slagne fiender. Her hjemme skapte vi en ny pariakaste av de som hadde stått på den gale side. Deres etterkommere er også merket. Fedrenes synder er ikke oppgjort i første generasjon, og det finnes tusenvis av brennemerkede nordmenn som ikke har gjort seg skyldig i annet enn å være barn av sine foreldre.

En av de siste scener i Nemesis' etterkrigsspill er Papon-saken i Frankrike. Like før døden innhenter

Vichy-regjeringens hemmelige skurker, settes det inn et skippertak i rettferdighetens navn. Men man spør seg hvorfor det skjer først et halvt århundre etter at forbrytelsene er begått. Kan forklaringen være at altfor mange lenge hadde altfor meget å skjule og at de behendige maktmennesker sørget for å trekke et glemselens slør over fortiden fordi det ville ramme for mange? Det kommer post mortem for en dag at endog Mitterrand hadde arbeidet for Vichy-regjeringen. Kan forklaringen være at denne generasjon nå er borte og at yngre krefter uten skyld nå vil ta et siste oppgjør før det er for sent?

Man vil gjerne tro dette. Men man frykter i sitt stille sinn at det kan ligge andre og mindre tiltalende motiver bak. Man skal ikke alltid beklage at de riktige tingene skjer av de gale årsaker. Det kan sees som en moralsk handling at de skyldige gis anledning til å sone før det er for sent. En mistenksom sjel kan imidlertid spørre seg om det er tale om en maktkamp som vi ennå ikke kjenner som vil få enda en ny generasjon til å trekke oldinger for retten.

Tanken går uvegerlig til krigsforbryterne på Balkan. Mange rettferdige får ikke fred før disse stilles til ansvar for sine forbrytelser. Hittil har bare en av de menige bøddler fått sin straff mens de store banditter fortsatt strutter omkring, endog i sine uniformer. Dette er det vanskelig å leve med. Rettferdighet er noe annet enn maskert hevne. Vi vil ikke være med på at «sannhets sag seirer kun i nederlag.» Vi venter at de store banditter snart bringes til Haag-domstolen slik at vi ikke først i neste århundre får et oppgjør med de ansvarlige for det ennå blodferske folkemordet på Balkan. Det styrker ikke rettsstaten å sende oldinger inn i tiltaleboksene.

Jan Brøgger

Kulturelt Perspektiv

Kulturelt Perspektiv utkommer med åtte nummer i 1997.

Ansvarlig redaktør:
Jan Brøgger
Professor dr. philos.

I redaksjonen:

Arne Bonde, Redaktør
Kåre Varvin
Dag Bredal
Arnljot Strømme Svendsen

Abonnement:

kr. 220,- årlig, som løper til skriftlig oppsigelse
Løssalgspris: kr. 35,-

Redaksjonen forbeholder seg rett til å kutte manuskripter.

Redaksjonen dette nummer avsluttet 20.10.97

Trykk:
ensjø offset as,
Oslo

Forsidebilde:
Snehvit fra Molde.
Tegning: Ellen Auensen

Utgiver:
Kulturelt Perspektiv AS
Adresse: Skovveien 2 B
Postboks 2399 Solli, 0201 Oslo
Telefon: 22 55 49 10
Telefax: 22 43 13 28

ISSN 0803-7760